

VITA

JUHÁSZ GYULA „HORÁCI SORÁHOZ”

Érdeklődéssel olvastam Rimócziné Hamar Márta közleményét (It 1977. 491–493) a címbeli tárgyról, Juhász Gyula kedvelt és gyakori idézetéről. Szükségesnek tartok azonban néhány megjegyzést, kiegészítést, helyesbítést.

Juhász Gyula ezt az idézetet nemcsak József Attilához írott, híressé vált 1922. augusztus 18 előtti levelében alkalmazza, hanem igen gyakran cikkeiben, leveleiben. Például a Nagyvárad 1909. február 9-i számában Sophus Michaelis *Forradalmi nász* című drámájának beíratójáról írva így: „Élni kell tudni, szürkén, ragyogóan, lemondva vagy dicsőségesen, de élni, és ha a legnagyobb bajok vannak is, emlékezni Horácius szavára: »Tegyétek el magatokat jobb időkre!«” (*Juhász Gyula Összes Művei*. 5. köt. Bp. 1968. 316). Babits Mihálynak írta első szakolcai levelében, 1911. szeptember 8-án: „Horatius szavai: *Durate et vosmet rebus servate secundis*, egy régi stoikus barátom dervise él és munkál bennem ércesen” (*Babits–Juhász–Kosztolányi levelezése*. Szerk. Belia György. Bp. 1959. 198). Kevéssel utóbb, 1912. január 8-án megismétli: „Én a *durate et rebus servate vos secundis* aegise alatt élek, ha élet az enyém” (uo. 200).

Eppen e szakolcai levelekkel kapcsolatban illendő, hogy Rimócziné állításával szemben a Juhász-irodalom helyesbítésének korábbi adatára rámutassak. Elvégezte ugyanis ezt Szalatnai Rezső a Babitshoz írt első levél magyarázata kapcsán: „Erre utal – mondja Szalatnai Juhásról – a latin idézettel is, melyet nyilvánvaló szórakozottságból Horatiusnak tulajdonít, holott Vergilius Aeneisének egyik sora, melyet Juhász előszeretettel idéz Szokolcán, mintegy biztató jellegként a magány leküzdésére” (Szalatnai Rezső: *Juhász Gyula hatszáz napja*. Bp. 1962. 138). Egyúttal az 1912. január 8-i levélben előforduló változat magyarázat arra is, hogy miért fordul elő itt-ott *vosmet* nélkül az idézet: nemcsak a szerzőjére, magára az idézetre sem emlékezett pontosan a költő. Szalatnaival ellentétben az is világos, hogy nem egyszeri szórakozottságból mondta Juhász az idézetet Horatiuséna, hanem tartós,

állandó tévedésként. Ezért is sorolhattam föl *Juhász Gyula névtelen cikkeinek fölismerése stílussajátságai alapján* címmel a magyar nyelvészek II. nemzetközi kongresszusán tartott előadásomban, 1972-ben, a Juhászt jellemző idézetek közt, már akkor megjegyezve, hogy Vergiliustól való, de Juhász következetesen Horatiusnak tulajdonítva idézi (*Jelentés az és stilisztika*. Bp. 1974. 455).

Juhász Gyula levelezésének kritikai kiadásában természetesen ugyancsak szóvá teszem majd mindezeket, s abban egyetértek Rimóczinéval, hogy – főként a nevezetes 1922-i levél minden ezutáni közlésekor – a költő tévedését meg kell említeni. A kritikai kiadások szabályzata azonban azt nem teszi lehetővé, hogy mi magunk „korrigáljuk” a „horáci sort” „vergiliusi sorra”, ahogyan Rimócziné javasolja. A költő szövege szent és sérthetetlen; mi csak a magunk jegyzeteiben igazíthatjuk őt ki.

PÉTER LÁSZLÓ